

שמחה מביאה לידי מצווה

תניא לקוטי אמרים | פרק לד

מרכבה לשכינה

למדנו שהאמונה באחדות ה' הגיעה לנו בירושה מן האבות הקדושים. האמונה שאין עוד מלבד ה' חלחלה לעומק נפשם של האבות והתגלתה בכל רגע מחייהם ובכל מעשה שעשו. הם היו קשורים ודבוקים בה' עד שכל האישיות שלהם הייתה בטלה מולו וכל מעשיהם היו כלי לרצונו, ולכן נקראו "מרכבה לשכינה". כשם שהמרכבה משמשת את הרוכב ואין לה רצון נפרד, כך האבות הקדושים היו מרכבה לה' בכל מעשיהם, דיבוריהם ומחשבותיהם. בדרך זו הם שימשו דירה לה' בעולם התחתון לא רק בהכרה השכלית, אלא במכלול אישיותם, בכל כוחות הנפש והגוף שלהם.

גם הנביאים לאורך הדורות שימשו בגופם כלי להשראת השכינה, כשהתנבאו ודבר ה' יצא מתוך פיהם. אולם היו מדרגות שונות בנבואה, לפי כוח ההכרה של הנביא באחדות ה' וההתבטלות אליו. הנביא שהגיע אל המדרגה הגבוהה ביותר של התבטלות בפני ה' הוא משה רבנו, עבד נאמן, ששימש צינור נקי ומזוכך לדבר ה' וכתב את תורתו.

למדרגה גבוהה זו של אמונה והתבטלות, עד כדי היות מרכבה לשכינה, זכו ישראל בעת ששמעו את עשרת הדיברות במעמד הר סיני, ולכן "פרחה נשמתו" - התבטלה מציאותם העצמית הנפרדת. אך מכיוון שהמדרגה הגבוהה של משה רבנו ושל האבות אינה מתאימה לכל בני ישראל, הם לא היו יכולים להישאר בה מבלי שמציאותם תתבטל לחלוטין ונשמתם תעזוב את גופם. ולכן, מיד אחר כך ה' ציווה אותם להקים את המשכן, שבו תתגלה מציאותו ואחדותו. זה היה תפקיד המשכן, ולאחריו המקדש: לשמש מקום להשראת השכינה, מקום שבו מופיעה האלוקות בתוך העולם הזה ושעל ידו מתעלה המציאות כולה.

והינה, מודעת זאת ש'האבות הן הן המְרַכְבֶּה"

שָׁפַל יְמִיהֶם לְעוֹלָם, לֹא הִפְסִיקוּ אֶפְלוּ שְׁעָה אַחַת מִלְקִישׁ דְּעַתָּם וְנִשְׁמָתָם לְרִבּוֹן הָעוֹלָמִים - בְּבִטּוּל הַנִּזְכָּר לְעֵיל לְיַחֲוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ

וְאַחֲרֵיהֶם כָּל הַנְּבִיאִים, כָּל אֶחָד לְפִי מִדְּרַגַּת נְשֻׁמָּתוֹ וְהַשְּׁגָתוֹ
וּמִדְּרַגַּת מִשְׁה רַבְּנּוֹ עָלָיו הַשְּׁלוֹם הִיא הָעוֹלָה עַל כָּלָּה
שֶׁאִמְרוּ עָלָיו: שְׂכִינָה מְדַבֶּרֶת מֵתוֹךְ גְּרוֹנוֹ שֶׁל מֹשֶׁה
וּמַעֲיִן זֶה זָכוּ יִשְׂרָאֵל בְּמַעֲמַד הַר סִינַי
רַק שְׁלֵא יָכְלוּ לְסַבֵּל, כְּמֵאֲמַר רַבּוֹתֵינוּ-זְכוּרֵנוּס־לְבָרְכָהּ, שֶׁעַל כָּל דְּבוּר
פְּרָחָה נְשֻׁמָּתָן כּוֹ
שֶׁהוּא עֲנִין בְּטוֹל בְּמִצִּיאוֹת הַנִּזְכָּר לְעֵיל
לְכֵן, מִיָּד אֲמַר לָהֶם לַעֲשׂוֹת לוֹ מִשְׁפָּן וּבוֹ קִדְשֵׁי הַקִּדְשִׁים - לְהַשְׁרָאָת
שְׂכִינָתוֹ, שֶׁהוּא גְלוּי יַחֲדוֹ יִתְבַּרֵךְ, כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר לְקַמּוֹן.

לימוד התורה כמשכן פרטי

מאז חורבן בית המקדש "אין לו לקדוש ברוך הוא אלא ד' אמות של הלכה בלבד". ההקשר היחיד שבו הנוכחות האלוקית גלויה וחשופה הוא בתורה ובפרטי ההלכות של המצוות, שמגלים את רצון ה' ואת חכמתו בתוך העולם הזה.

כאשר אנחנו מתבוננים באחדות ה' ובכך שאין עוד מלבדו וחשים בקרבת ה', מתעורר בנו רצון לאחוז באמונה הגדולה הזאת ולהטמיע אותה בתוכנו, להשרות שכינה בכל כוחות החיים שלנו, ולא רק בכוח האמונה. הבעיה היא שיכולת ההשגה שלנו באלוקות קלושה ומצומצמת. אנחנו רחוקים ממדרגת האבות הקדושים ואיננו מסוגלים להיות מרכבה לשכינה בכל רגע ובכל פרט מחיינו. ולכן, הדרך שלנו לשמש דירה לה' היא בלימוד תורה.

כאשר אדם מקדיש זמן ללימוד תורת ה' ביום ובלילה, הוא מקים מעין משכן בתוכו כמה פעמים ביום, זוכה לשמש אכסניה לה' בפועל באותם הזמנים של לימוד התורה, ועל ידם לרומם את כל חייו. הזכות העצומה הזאת מולידה שמחה והודיה לה' ונותנת לאדם חשק ורצון להוסיף וללמוד אף יותר מכך, ולהחליט שאם יתאפשר לו - יעסוק כל היום בלימוד התורה.

כאשר אדם שואף בכנות לעסוק בתורה ככל שיתאפשר לו, ההחלטה הזאת מקבלת משמעות רוחנית, גם אם אינה מתממשת בפועל. גם אם למעשה הוא מוכרח לצאת לעבוד ולכן אינו יכול להמשיך וללמוד כל היום, ה' מצרף את מחשבתו הטובה - הרצון שלו ללמוד עוד ועוד, למעשיו הטובים - הזמן הקבוע ביום שהוא אכן מקדיש ללימוד התורה, ומחשיב לו אותם כאילו הוא לומד תורה בפועל במשך כל היום.

החסד מרומם

יש דרך נוספת לקדש את השעות הרבות של העיסוק בפרנסה ולשמש גם בהן דירה לה: מצוות הצדקה.

כאשר אדם נותן צדקה הוא דבק במידותיו של ה' והופך את גופו לכלי להשפעת חסדו של ה'. היד שנותנת צדקה מתאחדת עם הנתנה האלוקית ומשרתת אותה, והאלוקות שוכנת בתוכה. למצוות הצדקה יש כוח מיוחד לקדש את האדם לא רק בשעת מעשה המצווה, ולא רק בסכום הכסף המדויק שהוא תורם. נתינת חמישית מן המשכורת לצדקה (המידה הגדולה ביותר של נתינת צדקה) מרוממת יחד איתה את כל ארבעת החלקים האחרים של המשכורת ואת כל טרחתיו ועיסוקיו של האדם בענייני הפרנסה ומקדשת אותם.

כשם שבהקרבת קרבן מן החי מתעלה כל דרגת החי שבעולם ומתקדשת, ובהקרבת המנחה מן הצומח מתעלה ומתקדשת כל דרגת הצומח שבעולם, כך גם בנתינת הצדקה מתעלה כל ממונו של האדם, וכל הזמן והכוחות המוקדשים לפרנסתו מתקדשים גם הם.

גם התפילה ולימוד התורה מעלים את מציאות החולין של האדם ומקדשים אותה. כוחות המעשה הגשמיים שמקדיש האדם לתורה ולתפילה מרוממים יחד איתם את סיפוק צורכי גופו - אכילתו, שתייתו והנאתו - ומקדשים אותם. וכך זוכים אנו, לפי דרגתנו, להיות מרכבה לשכינה הקדושה.

וּמִשְׁחָרַב בַּיִת הַמִּקְדָּשׁ - אֵין לְהַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּעוֹלָמוֹ מִשְׁכָּן וּמְכוּן
לְשִׁבְתוֹ, הוּא יְחִידוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲלֵא אַרְבַּע אֲמוֹת שֶׁל הַלְכָה

שֶׁהוּא רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ וְחֻכְמָתוֹ הַמְלַבְּשִׁים בְּהַלְכוֹת הָעֲרוּכוֹת לְפָנָיו

וְלָכֵן, אַחַר שִׁיעֲמִיק הָאָדָם מִחֻשְׁבֵּתוֹ בְּעֵינָיו בְּטוֹל הַנְּזָכָר לְעֵיל כְּפִי יְכַלְתוֹ

זֹאת יָשִׁיב אֵל לְבוֹ: כִּי מֵהֵיוֹת קִטָּן שְׂכָלִי וְשִׁדְשׁ נִשְׁמָתִי מֵהַכִּיל, לְהֵיוֹת
מְרַבֵּה וּמִשְׁכָּן לְיְחִידוֹ יִתְבָּרַךְ בְּאֵמֶת לְאֵמֶתוֹ

מֵאַחַר דְּלִית מִחֻשְׁבָּה דִּילִי תְּפִיסָא וּמִשְׁגָּת בּוֹ יִתְבָּרַךְ [שאין מחשבה שלי תופסת
ומשיגה את ה' יתברך] כָּלֵל וְכָלֵל שׁוֹם הַשְּׂגָה בְּעוֹלָם, וְלֹא שְׁמִיץ מִנְהוּ [ממנו] מֵהַשְּׁגָת
הָאֲבוֹת וְהַנְּבִיאִים

אֵי לְזֹאת, אֲעִישֶׂה לוֹ מִשְׁכָּן וּמְכוּן לְשִׁבְתוֹ, הוּא הָעֵסֶק בְּתִלְמוּד תּוֹרָה

כְּפִי הַפְּנָאִי שְׁלִי, בְּקִבְעוֹת עֵתִים בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה, כְּדַת הַנְּתִנָּה לְכָל אֶחָד וְאֶחָד
בְּהַלְכוֹת תִּלְמוּד תּוֹרָה

וּכְמֵאָמַר רַבּוֹתֵינוּ-זְכוֹרֵנוּס-לְבָרְכָה: "אֲפֵלוּ פָּרַק אֶחָד שְׁחָדִית כּוֹ" [אפילו לא שנה
אדם אלא פרק אחד שחדית ופרק אחד ערבית קיים מצוות ל'א ימוש ספר התורה הזה מפך" (מנחות עט, ב)]

וּבְזֶה יִשְׂמַח לְבוֹ וַיְגִיל, וַיִּתֵּן הוֹדָאָה עַל חֶלְקוֹ בְּשִׂמְחָה וּבְטוֹב לֵבָב, עַל שְׂזֻכָּה
לְהִיּוֹת אֲשֶׁר־יִכֵּן [מארח] לְגַבּוּרָה פְּעָמִים בְּכָל יוֹם

כְּפִי הָעֵת וְהַפְּנָאִי שְׁלוֹ, כְּמִסַּת יָדוֹ אֲשֶׁר הִרְחִיב ה' לוֹ:

וְאִם יִרְחִיב ה' לוֹ עוֹד, אֲזַי "טֵהָר יָדִים יִסִּיף אִמְרָן", וְ"מִחֲשָׁבָה טוֹבָה כֹּו"
[מחשבה טובה מצרפה למעשה] (קידושין מ, א)

וְגַם שְׂאָר הַיּוֹם כָּלוּ, שְׁעוֹסֵק בְּמִשְׁאָ וּמִתֵּן, יִהְיֶה מְכוּן לְשִׁבְתוֹ יִתְבָּרַךְ, בְּנִתְנֵת
הַצְּדָקָה שִׁיתֵּן מִיָּעוֹ

שְׂהִיָּא מְמִדּוּתְנוּ שְׁל הַקְּדוּשָׁ-בְּרוּךְ-הוּא - "מֵה הוּא רַחוּם וְכוּ"

וְכֹמוּ שְׂכֵתוֹב בְּתַקּוּנִים: "חֶסֶד דְּדוּעָא יְמִינָא" [ורוע ימין]

וְאָף שְׂאִינּוּ נוֹתֵן אֶלָּא חֲמִשׁ, הָרִי הַחֲמִשׁ מַעֲלָה עִמּוֹ כָּל הָאַרְבַּע יְדוֹת לֵה,
לְהִיּוֹת מְכוּן לְשִׁבְתוֹ יִתְבָּרַךְ

כְּנוֹדָע מְאֹמֵר רַבּוּתֵינוּ ז"ל שְׂמִצּוֹת צְדָקָה שְׂקוּלָה כְּנֶגֶד כָּל הַקְּרִבָּנוֹת

וּבְקִרְבָּנוֹת הִיָּה כָּל הַחַי עוֹלָה לֵה' עַל יָדֵי בְּהֵמָה אַחַת

וְכָל הַצּוֹמֵחַ עַל יָדֵי "עֲשָׂרוֹן סֵלֶת אֶחָד בְּלוּל בְּשִׂמְוִן" כֹּו

וּמִלְבָּד זֶה, הָרִי בְּשַׁעַת הַתּוֹרָה וְהַתְּפִלָּה, עוֹלָה לֵה' כָּל מֵה שְׂאֶכֶל וְשִׁתָּה
וְנִהְיָה מְאַרְבַּע הַיְדוֹת לְבְרִיאוֹת גּוֹפּוֹ, כְּמוֹ שִׁתְּבָאָר לְקִמּוֹ.

פרק ל"ד חותם את רצף פרקי התניא העוסקים בשמחה. בשני משפטי הסיכום של הנושא הזה מחדד אדמו"ר הזקן את ייחודיות הדרך שהוא מתווה בעבודת ה' מתוך שמחה: שמחת האדם צריכה לנבוע מן האלוקי שבו, מהנפש האלוקית שמהותה אינה נפגמת לעולם. העצבות ושברון הלב צריכים להתמקד בנפש הבהמית ובגוף הגשמי, בפגמים ובחסרונות שלהם, וכך הם אינם עומדים בסתירה לשמחה אלא יכולים להתקיים לצידה.

בספר הזוהר מסופר על רבי שמעון בר יוחאי שגילה את סודות החורבן לבנו, רבי אלעזר. רבי אלעזר שמח על הסודות הנפלאים שנתגלו לו, ובכה על צער החורבן, שהתעצם אצלו בעקבות הסודות הללו. השמחה והעצב שימשו אצלו בערבוביה, כי השורש שלהם היה משותף: הרצון והגעגוע לקרבת ה'. גילוי סודות החורבן חשף את עומק הקשר בין עם ישראל לה' ועורר בליבו של ר' אלעזר שמחה בחיבור המופלא הזה, ויחד איתה גם צער מחודש על הנתק שהתרחש בחורבן.

באותו אופן, גם השמחה על חלק הא-לוה שבקרבתנו ועל החיבור העמוק שלנו עם ה', באה יחד עם כאב וצער על הריחוק של הנפש הבהמית והגוף שלנו מה'.

והנה, בכל פרטי מיני שמחת הנפש הנזכרים לעיל -
אין מהן מניעה להיות "נבזה בעיניו נמאס", ו"לב נשבר", ורוח נמוכה -
בשעת השמחה ממש,
מאחר, כי היותו נבזה בעיניו וכו' - הוא מצד הגוף ונפש הבהמית,
והיותו בשמחה - הוא מצד נפש האלהית וניצוץ אלהות המלבש בה
להחיותה, כנזכר לעיל [בפרק לא].
וכהאי גונא איתא בזהר: "בכיה תקיעא בלבאי מסטרא דא, וחדוה תקיעא
בלבאי מסטרא דא" [בכי אחוה בליבו מצד זה, ושמחה מצד זה].

שאלות לסיכום ולחזרה:

1. מדוע לאחר מתן תורה ה' ציווה להקים את המשכן?
2. באיזה אופן ה' מתגלה בעולם מאז החורבן?
3. אילו שתי מצוות מרוממות את כל חייו של האדם?